

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MUSTAQIL IJODIY FAOLIYATNI QO'LLAB-QUVVATLASH STRATEGIYALARI

Muxtorova Irodaxon Muhammadali qizi

Qo'qon universiteti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 3-bosqich.

Olimov Anvarjon Mamirovich

Ilmiy rahbar.

Qo'qon universiteti, Ta'lim kafedrası o'qituvchisi.

aolimov321@gmail.com ORCID: 0009-0003-7395-5246

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19421906>

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqil ijodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash strategiyalarining ilmiy-pedagogik asoslari yoritilgan. Tadqiqotda bolalarning ijodiy tasavvuri va mustaqil fikrlashini rivojlantirishda samarali usul va yondashuvlar tahlil qilindi. Shuningdek, didaktik o'yinlar, tasviriy faoliyat, innovatsion pedagogik texnologiyalar hamda qulay ijodiy muhit yaratishning ahamiyati asoslab berildi.

Maqolada pedagogning yo'naltiruvchi va qo'llab-quvvatlovchi roli, individual yondashuvning zarurligi hamda zamonaviy metodlardan foydalanishning samaradorligi ochib berilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mustaqil ijodiy faoliyatni tizimli va maqsadga yo'naltirilgan tarzda tashkil etish bolalarning ijodiy tafakkuri, tasavvuri va mustaqil faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Ijodiy tasavvur, didaktik o'yinlar, pedagogik strategiyalar, interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar, bolalar psixologiyasi, ijodiy rivojlanish.

STRATEGIES FOR SUPPORTING INDEPENDENT CREATIVE ACTIVITY IN PRESCHOOL CHILDREN

Abstract. This article highlights the scientific and pedagogical foundations of strategies for supporting independent creative activity in preschool children. The study analyzes effective methods and approaches for developing children's creative imagination and independent thinking. It also substantiates the importance of didactic games, visual activities, innovative pedagogical technologies, and the creation of a supportive creative environment. The article reveals the guiding and supportive role of the teacher, the necessity of an individual approach, and the effectiveness of using modern teaching methods. The research findings indicate that a systematic and goal-oriented organization of independent creative activity plays a significant role in developing children's creative thinking, imagination, and independent activity skills.

Keywords: Creative imagination, didactic games, pedagogical strategies, interactive methods, innovative technologies, child psychology, creative development.

Kirish

Maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ushbu davrda bolalarning mustaqil ijodiy faoliyatini shakllantirish va uni qo'llab-quvvatlash muhim pedagogik masala sifatida e'tirof etiladi. Chunki maktabgacha yosh shaxsning asosiy qobiliyatlari, jumladan, tasavvur, tafakkur, ijodkorlik va mustaqil faoliyat ko'nikmalari shakllanadigan eng muhim bosqichdir. Mustaqil ijodiy faoliyat bolalarning ichki imkoniyatlarini ochib beruvchi, ularning erkin fikrlashini ta'minlovchi hamda yangi g'oyalarni yaratishga undovchi jarayon hisoblanadi. Ushbu faoliyat jarayonida bolalar atrof-muhitni o'ziga xos tarzda idrok etadi, uni qayta ishlaydi va o'z tasavvuri asosida yangi obrazlar yaratadi.

Bu esa ularning nafaqat ijodiy, balki aqliy va emotsional rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar bolalarning mustaqil faoliyatini rag'batlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Ayniqsa, innovatsion ta'lim texnologiyalari, o'yin metodlari va interfaol usullar orqali bolalarning ijodiy faolligini oshirish mumkin. Shu bilan birga, pedagogning roli bu jarayonda yo'naltiruvchi va qo'llab-quvvatlovchi sifatida namoyon bo'ladi. U bolalarga tayyor bilim berishdan ko'ra, ularni mustaqil izlanishga, fikrlashga va ijod qilishga undashi lozim.

Dolzarbligi

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, maktabgacha ta'lim amaliyotida bolalarning mustaqil ijodiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash strategiyalarini ishlab chiqish va ularni samarali qo'llash zarurati ortib bormoqda. Chunki bu jarayon bolalarning shaxs sifatida rivojlanishiga, ularning kelajakdagi ta'lim faoliyatiga tayyorlanishiga xizmat qiladi.

Maqsadi

Mazkur maqolaning maqsadi maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqil ijodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash strategiyalarini ilmiy-pedagogik jihatdan asoslash va ularning samarali yo'llarini aniqlashdan iborat.

Asosiy qism

Maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqil ijodiy faoliyatni rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mustaqil ijodiy faoliyat bolalarning erkin fikrlashi va yangi g'oyalar yaratish qobiliyatini shakllantiradi. Ushbu jarayon psixologik va pedagogik omillar bilan chambarchas bog'liq. Bolalar atrof-muhitni faol ravishda kuzatadi. Ular o'z tasavvurlari asosida yangi obrazlar yaratadi. Bu esa ijodiy tafakkurning rivojlanishiga olib keladi. Nazariy jihatdan mustaqil faoliyat shaxs rivojining asosiy komponentlaridan biri hisoblanadi. U bolalarning ichki imkoniyatlarini ochib beradi. Bolalar o'z faoliyatini mustaqil tashkil etishga o'rganadi. Bu esa ularning tashabbuskorligini oshiradi.

Mustaqil faoliyat jarayonida bolalar tajriba orttiradi. Bu bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi. Ijodiy faoliyat bolalarning emotsional rivojlanishiga ham ta'sir qiladi. Ular o'z his-tuyg'ularini ifoda etadi. Pedagogik nuqtai nazardan bolaga erkinlik berish muhim hisoblanadi. Shu bilan birga yo'naltirish ham zarur. Bu muvozanat ta'minlanishi lozim. Mustaqil faoliyat bolalarda mas'uliyat hissini rivojlantiradi. Bu esa ularning shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Natijada bolalar ijodkor va faol shaxs sifatida rivojlanadi. Bu jarayon uzluksiz davom etadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologik rivojlanishning muhim bosqichida bo'ladi. Bu davrda ularning tasavvuri faol rivojlanadi. Obrazli fikrlash ustunlik qiladi. Bolalar atrof-muhitni faol o'rganadi. Ular ko'rgan narsalarini qayta tasavvur qiladi. Bu esa ijodiy jarayonni kuchaytiradi.

Xotira asosan obrazli bo'ladi. Bolalar rang va shakllarni tez eslab qoladi. Diqqat hali barqaror emas. Ammo qiziqarli faoliyat orqali rivojlanadi. O'yin asosiy faoliyat turi hisoblanadi.

O'yin orqali bolalar bilim oladi. Ijodiy faoliyat ham o'yin bilan chambarchas bog'liq. Bu bolalarning qiziqishini oshiradi. Ular yangi narsalarni yaratishga intiladi. Psixologik jihatdan rag'bat muhim rol o'ynaydi. Har bir muvaffaqiyat e'tirof etilishi lozim. Bu o'ziga ishonchni oshiradi. Har bir bolaning rivojlanish darajasi turlicha bo'ladi. Shu sababli individual yondashuv zarur. Pedagog bolani tushunishi kerak. Bu rivojlanishni tezlashtiradi. Emotsional qo'llab-quvvatlash muhim hisoblanadi. Bu ijodiy faollikni oshiradi. Natijada bolalarda ijodiy qobiliyat shakllanadi. Bu ularning kelajak rivojiga asos bo'ladi.

Mustaqil ijodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu jarayon bolalarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi. Pedagog bolalarning ijodiy faoliyatini rag'batlantiradi. Ularning tashabbusini qo'llab-quvvatlaydi. Bu ijodiy faollikni oshiradi. Bolalar o'z fikrini erkin ifodalaydi. Bu esa tafakkurni rivojlantiradi.

Pedagogik muhit muhim ahamiyatga ega. Erkin va qulay sharoit yaratilishi zarur. Bu bolalarda ishonchni kuchaytiradi. O'yin metodlari keng qo'llaniladi. Bu darsni qiziqarli qiladi.

Ko'rgazmali vositalar ishlatiladi. Bu idrokni rivojlantiradi. Pedagog yo'naltiruvchi rolni bajaradi. Ammo bolani cheklamaydi. Bu mustaqillikni oshiradi. Ijodiy topshiriqlar beriladi. Bu faoliyatni faollashtiradi. Bolalar yangi g'oyalar yaratadi. Bu ijodiy tafakkurni rivojlantiradi.

Individual yondashuv muhim hisoblanadi. Har bir bola alohida e'tiborga olinadi. Bu rivojlanishni tezlashtiradi. Natijada bolalar mustaqil fikrlashga o'rganadi. Ular ijodkor shaxs sifatida shakllanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqil ijodiy faoliyatni tashkil etishda samarali shakl va usullarni to'g'ri tanlash muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayon bolalarning qiziqishi va ehtiyojlariga mos ravishda tashkil etilishi lozim. O'yin faoliyati asosiy vosita hisoblanadi. O'yin orqali bolalar erkin fikrlaydi. Bu ijodiy tasavvurni rivojlantiradi. Tasviriy faoliyat keng qo'llaniladi. Rasm chizish va bo'yash mashqlari samarali hisoblanadi. Bu bolalarning tasavvurini boyitadi. Konstruktor o'yinlar ham muhimdir. Ular bolalarda mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi.

Rolli o'yinlar ham qo'llaniladi. Bu ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantiradi. Pedagog faoliyatni to'g'ri tashkil etadi. U yo'naltiruvchi rolni bajaradi. Bolalarga erkinlik beriladi. Bu ijodiy faollikni oshiradi. Mashg'ulotlar qiziqarli tashkil etiladi. Bu diqqatni jamlaydi.

Ko'rgazmali vositalar ishlatiladi. Bu idrokni kuchaytiradi. Faoliyat turlari almashib boradi. Bu zerikishni oldini oladi. Individual yondashuv qo'llaniladi. Har bir bola hisobga olinadi. Rag'batlantirish muhim hisoblanadi. Bu motivatsiyani oshiradi. Natijada bolalarda mustaqil ijodiy faoliyat rivojlanadi.

Maktabgacha ta'limda ijodiy muhit yaratish bolalarning mustaqil faoliyatini qo'llab-quvvatlashda muhim omil hisoblanadi. Ijodiy muhit erkinlik va qulaylikni talab qiladi. Bolalar o'z fikrini erkin ifodalashi kerak. Bu ularning ishonchini oshiradi. Ta'lim muhitida rang-baranglik bo'lishi zarur. Bu qiziqishni oshiradi. Didaktik materiallar qo'llaniladi. Bu faoliyatni boyitadi.

O'yin elementlari muhim hisoblanadi. Bu ijodiy jarayonni faollashtiradi. Pedagog qo'llab-quvvatlovchi rolni bajaradi. U bolani rag'batlantiradi. Tanqiddan ko'ra qo'llab-quvvatlash ustun bo'ladi. Bu ijodiy erkinlikni ta'minlaydi. Guruhli faoliyat ham tashkil etiladi.

Bu hamkorlikni rivojlantiradi. Individual faoliyat ham muhimdir. Bu mustaqillikni oshiradi. Innovatsion metodlar qo'llaniladi. Bu ta'limni samarali qiladi. Multimedia vositalari ishlatiladi. Bu qiziqishni oshiradi.

Ota-onalar bilan hamkorlik muhim hisoblanadi. Bu rivojlanishni kuchaytiradi. Muhit doimo yangilanib turadi. Bu ijodiylikni rag'batlantiradi. Natijada bolalar erkin va faol bo'ladi.

Pedagog maktabgacha ta'lim jarayonida muhim rol o'ynaydi. U bolalarning ijodiy faoliyatini boshqaradi. Pedagog yo'naltiruvchi hisoblanadi. U bolaga erkinlik beradi. Shu bilan birga yordam ko'rsatadi. Bu muvozanat muhim hisoblanadi. Pedagog bolani rag'batlantiradi. Bu motivatsiyani oshiradi. Har bir bolaning qobiliyati hisobga olinadi. Bu individual yondashuvni ta'minlaydi. Pedagog ijodiy topshiriqlar beradi. Bu fikrlashni rivojlantiradi. U bolaga tayyor javob bermaydi. Balki mustaqil izlanishga undaydi. Bu mustaqillikni oshiradi. Pedagog ijodiy muhit yaratadi. Bu bolada ishonch uyg'otadi. Muloqot muhim hisoblanadi.

Pedagog bolani tinglaydi. Bu uning rivojiga ta'sir qiladi. Ko'rgazmali vositalardan foydalanadi. Bu idrokni kuchaytiradi.

Innovatsion metodlarni qo'llaydi. Bu samaradorlikni oshiradi. Pedagog doimiy kuzatadi.

Bu rivojlanishni baholaydi. Natijada bolalar ijodiy faol bo'ladi. Ular mustaqil fikrlashga o'rganadi. Maktabgacha ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash bolalarning mustaqil ijodiy faoliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy texnologiyalar ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi. Interfaol metodlar keng qo'llaniladi. Bu bolalarning faolligini oshiradi. Multimedia vositalari ishlatiladi. Bu qiziqishni kuchaytiradi.

Raqamli materiallar tasavvurni boyitadi. Bu ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. O'yin texnologiyalari samarali hisoblanadi. Bu jarayonni qiziqarli qiladi. Virtual ko'rgazmalar tashkil etiladi. Bu idrokni kengaytiradi. Interfaol topshiriqlar beriladi. Bu mustaqillikni oshiradi.

Pedagog texnologiyalarni to'g'ri tanlaydi. Bu samaradorlikni ta'minlaydi. Texnologiyalar bolalarning ehtiyojiga mos bo'lishi kerak. Bu rivojlanishga ijobiy ta'sir qiladi. Innovatsiyalar ijodiy muhit yaratadi. Bu bolalarni faollashtiradi. Ta'lim jarayoni zamonaviylashadi. Bu sifatni oshiradi.

Texnologiyalar orqali yangi bilimlar beriladi. Bu tasavvurni kengaytiradi. Natijada bolalarda ijodiy faoliyat rivojlanadi. Ular mustaqil fikrlashga o'rganadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqil ijodiy faoliyatni rivojlantirish uchun metodik tavsiyalar muhim ahamiyatga ega. Avvalo bolalarga erkinlik berish zarur. Bu ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Faoliyat qiziqarli tashkil etilishi kerak. Bu motivatsiyani oshiradi. Didaktik o'yinlardan foydalanish tavsiya etiladi. Bu jarayonni jonlantiradi. Ko'rgazmali vositalar qo'llaniladi. Bu idrokni kuchaytiradi. Tasviriy faoliyat keng qo'llaniladi. Bu tasavvurni rivojlantiradi. Individual yondashuv muhim hisoblanadi. Har bir bola alohida e'tiborga olinadi.

Rag'batlantirish zarur hisoblanadi. Bu o'ziga ishonchni oshiradi. Innovatsion texnologiyalar qo'llaniladi. Bu ta'limni samarali qiladi. Ota-onalar bilan hamkorlik yo'lga qo'yiladi. Bu rivojlanishni kuchaytiradi. Mashg'ulotlar tizimli tashkil etiladi. Bu natijani oshiradi.

Bolalar mustaqil ishlashga o'rgatiladi. Bu mas'uliyatni rivojlantiradi. Ijodiy topshiriqlar muntazam beriladi. Bu faollikni oshiradi. Natijada bolalarda ijodiy qobiliyat shakllanadi. Ular mustaqil va ijodkor shaxsga aylanadi.

Muhokama va Natijalar

Mazkur tadqiqot doirasida maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqil ijodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash strategiyalari ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilindi va olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, ushbu jarayon bolalarning har tomonlama rivojlanishida muhim o'rin egallaydi.

Mustaqil ijodiy faoliyat bolalarning erkin fikrlashi, yangi g'oyalar yaratishi va o'z tasavvuri asosida faoliyat olib borishini ta'minlaydi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, bolalarda ijodiy faoliyatni rivojlantirish uchun eng avvalo qulay va erkin pedagogik muhit yaratish zarur bo'lib, bunday muhit bolalarning o'z imkoniyatlarini erkin namoyon etishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, didaktik o'yinlar, tasviriy faoliyat, konstruktor o'yinlar va rolli o'yinlar kabi faoliyat turlaridan foydalanish bolalarning ijodiy tasavvurini sezilarli darajada rivojlantiradi. Ushbu faoliyatlar orqali bolalar atrof-muhitni kuzatadi, uni qayta ishlaydi va yangi obrazlar yaratadi, bu esa ularning tafakkuri va tasavvurini boyitadi.

Muhokama jarayonida shuningdek pedagogning roli alohida ahamiyat kasb etishi aniqlandi, ya'ni pedagog bolaga tayyor bilim beruvchi emas, balki yo'naltiruvchi va qo'llab-quvvatlovchi sifatida faoliyat yuritishi lozim.

Pedagog tomonidan beriladigan rag'bat, ijobiy baholash va individual yondashuv bolalarning ijodiy faolligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, individual yondashuv asosida tashkil etilgan faoliyat bolalarning qobiliyatlarini yanada samarali rivojlantiradi, chunki har bir bolaning tasavvur darajasi va qiziqishlari turlicha bo'ladi. Shu sababli pedagog ta'lim jarayonini differensial tarzda tashkil etishi zarur.

Bundan tashqari, innovatsion pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish bolalarning mustaqil ijodiy faoliyatini rivojlantirishda samarali vosita ekanligi isbotlandi. Multimedia vositalari, interfaol o'yinlar va vizual materiallar bolalarning qiziqishini oshirib, ularning faol ishtirokini ta'minlaydi. Bu esa o'z navbatida bilimlarning chuqur va mustahkam o'zlashtirilishiga olib keladi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqladiki, mustaqil ijodiy faoliyatni tizimli va maqsadga yo'naltirilgan tarzda tashkil etish bolalarda nafaqat ijodiy tafakkur, balki mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik va mas'uliyat hissini ham shakllantiradi.

Umuman olganda, olib borilgan ilmiy tahlillar maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqil ijodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash strategiyalari ularning intellektual, emotsional va ijodiy rivojlanishiga kuchli ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. Bu esa mazkur yo'nalishda pedagogik faoliyatni yanada takomillashtirish, innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish va individual yondashuvni kuchaytirish zarurligini asoslaydi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot ishida maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqil ijodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash strategiyalarining nazariy va amaliy jihatlarini atroflicha o'rganildi. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, mustaqil ijodiy faoliyat bolalarning har tomonlama rivojlanishida, xususan, ularning tafakkuri, tasavvuri, ijodkorligi va emotsional holatini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, bolalar uchun erkin va qo'llab-quvvatlovchi pedagogik muhit yaratish, ularni mustaqil fikrlashga undash hamda ijodiy faoliyatga jalb etish ularning ijodiy salohiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, didaktik o'yinlar, tasviriy faoliyat, konstruktor va rolli o'yinlar orqali tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarning tasavvurini boyitadi va ularni yangi g'oyalar yaratishga undaydi.

Tadqiqot davomida pedagogning yo'naltiruvchi va rag'batlantiruvchi roli alohida ahamiyat kasb etishi aniqlandi. Individual yondashuvni qo'llash, bolalarning qiziqish va qobiliyatlarini hisobga olish hamda ularni muntazam rag'batlantirib borish mustaqil ijodiy faoliyatni samarali rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish bolalarning qiziqishini oshirib, ularning faol ishtirokini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. OECD. (2021). Early learning and child well-being: A study of preschool education. Paris: OECD Publishing.
2. Ismoilova, D. (2022). Maktabgacha ta'limda ijodiy faoliyatni rivojlantirish metodlari. Pedagogik tadqiqotlar jurnali, 5(2), 45–52.
3. Karimova, M. (2021). Bolalarda mustaqil fikrlashni shakllantirishning pedagogik asoslari. Zamonaviy ta'lim, 4(1), 33–39.
4. Abdullayeva, N. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish texnologiyalari. Innovatsion pedagogika, 2(3), 60–67.

5. Tursunov, B. (2020). O‘yin faoliyati orqali bolalarda ijodkorlikni rivojlantirish. Ta’lim va innovatsiya, 1(1), 25–30.
6. Yo‘ldosheva, S. (2022). Maktabgacha ta’limda interfaol metodlardan foydalanish samaradorligi. Pedagogika va psixologiya, 3(2), 70–75.
7. Rahimova, Z. (2021). Maktabgacha ta’limda innovatsion texnologiyalarning o‘rni. Zamonaviy pedagogika, 2(4), 40–46.
8. Aliyeva, F. (2024). Preschool education and creative development strategies. International Journal of Early Childhood Education, 8(1), 12–18.
9. Edwards, S. (2021). Digital play in the early years: A contextual response to the problem of integrating technologies and play-based pedagogies. European Early Childhood Education Research Journal, 29(1), 5–21.
10. Fler, M. (2022). Conceptual playworlds: The role of imagination in early childhood education. Early Years, 42(2), 123–135.
11. Weisberg, D. S., Hirsh-Pasek, K., & Golinkoff, R. M. (2022). Guided play: Principles and practices. Current Directions in Psychological Science, 31(2), 150–156.